

2. Friedman, J. (1989). *Oligopoly Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 345 p. (in English).
3. Bazylevych, V. D. (2008). *Rynkova ekonomika: osnovni ponyattya i katehoriyi*. Kyiv: Znannya, 263 p. (in Ukrainian).
4. Shayhorods'kyu, Y. (2012). Hlobalizatsiya: nemynuchist' kontseptual'nykh zmin. *Politychnyy menedzhment*, № 3, p. 64–75 (in Ukrainian).
5. Kastel's, M. (2000). Ynformatsyonnaya épokha: ékonomyka, obshchestvo y kul'tura. Moskva: HU VSHÉ, 608 p. (in Russian).
6. Ortina, H. V. (2014) Vplyv tendentsiy hlobalizatsiyi na umovy zabezpechennya antykrizovoyi stratehiyi. *Efektivna ekonomika*, № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4179> (in Ukrainian).
7. Fukuyama, F. (2000). Hlobalizatsiya bezkonechna. *YI*, № 19, p. 36–42 (in Ukrainian).
8. Sunduk, A. M. (2012) Upravlinnya rozvytkom natsional'noyi ekonomiky v umovakh hlobal'nykh vyklykiv i zahroz. Kyiv: Lohos, 302 p. (in Ukrainian).

Матеріал надійшов до редакції 15.03.2023 р.

УДК 327.8

Олександр Соколовський,

аспірант кафедри політології та міжнародних відносин,

Національний університет «Львівська політехніка»,

sokolovskyylesyk95@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-0515-2367;

DOI 10.29038/2524-2679-2023-01-204-221

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ УГОРЩИНИ ТА УКРАЇНИ

У статті розглянуто роль національних меншин, які компактно проживають у прикордонних регіонах, у розвитку транскордонної співпраці України та Угорщини, визначено основні сфери, напрями, проблеми та перспективи співпраці. Транскордонна співпраця між Україною та Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин є важливим елементом відносин між двома країнами. Особливо така співпраця активізувалася після отримання Угорщиною статусу члена Європейського Союзу, що відкрило нові можливості для спільних проєктів й

ініціатив у галузі захисту прав національних меншин. Особлива увага автором приділяється дослідженню національних меншин як суб'єктів транскордонних відносин, впливу історичних, культурних і політичних чинників щодо діяльності національних меншин. Також розглянуто зовнішню політику Угорщини щодо підтримки угорців за кордоном, вплив національних меншин на характер міждержавних відносин у регіоні, функціонування організацій національних меншин на регіональному та міжнародному рівнях. Наголошено, що за останні роки Україна значно вдосконалила нормативну базу в розвитку транскордонного співробітництва з країнами Центральної Європи, однак на рівні політичних відносин з Угорщиною спостерігається багаторічна криза, Угорщина використовує питання захисту прав національних меншин як інструмент тиску на Україну на міжнародному рівні. Питання угорської національної меншини є проблемним питанням у двосторонніх відносинах України та Угорщини, оскільки остання намагається різноманітними способами, у тому числі й шантажем, досягнути максимальної автономії для своєї меншини. Національні меншини є важливою складовою частиною суспільства, яка має право на збереження своєї культури, мови та традицій. Однак, з іншого боку, національні меншини також повинні взаємодіяти з більшістю й дотримуватися законів і правил держави. Питання прав національних меншин є складним та потребує компромісів, а тому співпраця між Угорщиною й Україною може допомогти вирішити ці питання шляхом діалогу та взаєморозуміння. Належне виконання й розвиток наявних механізмів співпраці потребують більш ефективного залучення громадськості та залучення більш широкої участі місцевих органів влади. З'ясовано, що залучення до транскордонної співпраці угорської національної меншини є важливим елементом у двосторонніх стосунках України й Угорщини. Попри це, Угорщина нівелює інтереси України та розглядає лише інтереси угорської національної меншини, яка компактно проживає на території Закарпаття. Відкритість сторін, а також поглиблення залученості до співпраці представників угорської національної меншини надало б чудові можливості для ефективної транскордонної співпраці та розвитку Закарпатського регіону загалом.

Ключові слова: Україна, Угорщина, Європейський Союз, Закарпаття, прикордонний регіон, транскордонна співпраця, угорська національна меншина, організації національних меншин.

Oleksandr Sokolovskyi,
National University «Lviv Polytechnic»,
ORCID ID: 0000-0002-0515-2367

THE ROLE OF NATIONAL MINORITIES IN THE DEVELOPMENT OF CROSS-BORDER COOPERATION BETWEEN HUNGARY AND UKRAINE

The article examines the role of national minorities living compactly in the border regions in the development of cross-border cooperation between Ukraine and Hungary, defines the main areas, directions, problems and prospects of cooperation. Cross-border cooperation between Ukraine and Hungary in the field of protection of the rights of national minorities is an important element of the relations between the two countries, and especially such cooperation intensified after Hungary received the status of a member of the European Union, which opened up new opportunities for joint projects and initiatives in the field of protection of the rights of national minorities. Special attention the author studies national minorities as subjects of cross-border relations, the influence of historical, cultural and political factors on the activities of national minorities.

The author also considers the foreign policy of Hungary regarding the support of Hungarians abroad, the influence of national minorities on the nature of interstate relations in the region, the functioning of organizations of national minorities at the regional and international levels. It is emphasized that in recent years Ukraine has significantly improved the regulatory framework in the development of cross-border cooperation with the countries of Central Europe, however, there is a multi-year crisis at the level of political relations with Hungary, Hungary uses the issue of protecting the rights of national minorities as a tool to pressure Ukraine at the international level. The issue of the Hungarian national minority is a problematic issue in bilateral relations between Ukraine and Hungary, as the latter is trying to achieve maximum autonomy for its minority in a variety of ways, including blackmail. National minorities are an important part of society, which has the right to preserve its culture, language and traditions. However, on the other hand, national minorities must also interact with the majority and follow the laws and regulations of the state. The issue of the rights of national minorities is complex and requires compromises, and therefore cooperation between Hungary and Ukraine can help resolve these issues through dialogue and mutual understanding. At the same time, the proper implementation and development of existing cooperation mechanisms requires more effective involvement of the public and wider participation of local authorities. It was found that the involvement of the Hungarian national minority in cross-border cooperation is an important element in bilateral relations between Ukraine and Hungary. Despite this, Hungary levels the interests of Ukraine and considers only the

interests of the Hungarian national minority, which lives compactly on the territory of Transcarpathia. The openness of the parties, as well as deepening the involvement of representatives of the Hungarian national minority in cooperation, would provide excellent opportunities for effective cross-border cooperation and the development of the Transcarpathian region as a whole.

Key words: Ukraine, Hungary, European Union, Transcarpathia, border region, cross-border cooperation, Hungarian national minority, organizations of national minorities.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Транскордонна співпраця в країнах ЄС перебуває на етапі системних якісних змін, відбувається зниження бар'єрів на внутрішніх кордонах ЄС, що є засобом успішної реалізації спільної регіональної політики, принципу субсидіарності, децентралізації влади, побудови інтегрованої «Європи регіонів». Після розширення ЄС на Схід транскордонне співробітництво України з країнами Центральної Європи вийшло на якісно новий етап розвитку. За останні роки значно вдосконалено нормативну базу розвитку транскордонного співробітництва України з країнами Центральної Європи. Важливе значення в розвитку міжнародно-правової й національної системи регулювання транскордонних відносин стала ратифікація Кабінетом Міністрів України Державної програми розвитку транскордонного співробітництва для 2016–2020 рр. [14].

Дослідження особливостей діяльності національних меншин, які компактно проживають у прикордонних регіонах, та їх роль у розвитку транскордонної співпраці є актуальними й маловивченими питаннями. Практика показує, що національні меншини часто є суб'єктами транскордонних відносин, беруть участь у виробленні, лобіюванні та реалізації транскордонної співпраці, впливають на характер міждержавних відносин.

Останні роки в політичних відносинах між Україною й Угорщиною простежено кризу, на міжнародному рівні Угорщина використовує питання захисту прав національних меншин як інструмент тиску на Україну, блокує рішення щодо підтримки ЄС для України, вступу України до НАТО, Угорщина не дозволила транзит зброї для України через свою територію. Також питання угорської меншини є предметом конфлікту Угорщини з іншими сусідніми державами, зокрема Хорватією та Румунією.

Транскордонна співпраця між Україною й Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин є однією з ключових проблем, що виникають у зв'язку з етнічною різноманітністю й прикордонним положенням цих країн. Зокрема, активна співпраця відбувається між прикордонними регіонами України та Угорщини: Закарпатською областю України та Саболч-Сатмар-Берегським регіоном Угорщини. Транскордонна співпраця між Закарпатською областю України та Саболч-Сатмар-Берегською областю Угорщини має довгу історію й глибокі культурні та економічні зв'язки. Обидві області мають спільний кордон і перебувають у непростих геополітичних умовах, що спричинює потребу в сильній співпраці. Зокрема, у Закарпатській області, окрім інфраструктурних проєктів, реалізовано низку проєктів із підтримки угорської меншини, зокрема ремонт шкіл, дошкільних навчальних закладів, охорони здоров'я та культури. Один із ключових напрямів співпраці полягає в розвитку транспортної інфраструктури, зокрема підвищенні якості доріг і забезпеченні безпеки на кордоні. Із метою поліпшення транспортної доступності в обох регіонах запроваджуються спільні проєкти з реконструкції та розвитку доріг і міст. Крім того, важливим напрямом співпраці є розвиток туризму. Обидві області мають великий туристичний потенціал, зокрема завдяки своїй природній красі, культурній спадщині та традиційному ремеслу. Спільні проєкти в галузі туризму сприяють підвищенню рівня туристичної інфраструктури та збільшенню потоку туристів в обидві сторони кордону [10].

Проблеми, що пов'язані з їхнім захистом прав і збереженням культурної спадщини, є актуальними як для України, так і для Угорщини. Однією з головних проблем, на думку Угорщини, є погана нормативно-правова база України, яка не дає змоги угорській національній меншині розвиватися, зокрема в освітній і культурній сферах. На думку угорського уряду, українське законодавство намагається асимілювати угорську національну меншину, а тому Угорщина активно надає всю фінансову допомогу в розвиток освіти та культури в регіоні аби згладити «негативний» ефект.

Іншою проблемою є неефективність співпраці між Україною й Угорщиною в цій сфері. Недостатній рівень обміну досвідом та інформацією між органами влади та громадськими організаціями може ускладнювати розв'язання проблем, пов'язаних із захистом прав національних меншин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням транскордонного співробітництва між Україною та Угорщиною приділяється

значна увага як українськими, так і угорськими науковцями, фахівцям у сфері міжнародних відносин. Серед українських науковців потрібно згадати таких, як В. Химинець [21], Ю. Євчак [22], Т. Кулчар [8], які займалися дослідженням транскордонної співпраці у сфері захисту прав національних меншин.

Як приклад, В. Химинець займається дослідженням транскордонної співпраці крізь призму місцевого та регіонального розвитку [21], а Ю. Євчак розглядає правові аспекти транскордонної співпраці [22].

Також відзначимо українську вчену Н. Мікулу, яка займається дослідженнями в галузі транскордонної співпраці та регіонального розвитку. Зокрема, Н. Мікула розглядає питання співпраці українських і польських місцевих органів влади, громадських організацій та експертів у сфері захисту прав національних меншин на прикордонній території.

Більшість праць досліджень українських учених стосуються питань європейської регіональної політики і її різних вимірів, аналізу кращих практик європейської регіональної політики, єврорегіонального розвитку та єврорегіональної інтеграції. Проте надто мало уваги приділено ролі національних меншин у розвитку транскордонної співпраці, адже дуже часто на прикордонній території компактно проживають національні меншини. Також недостатньо вивчено діяльність національних меншин як суб'єктів транскордонних відносин, розвиток транскордонної співпраці в етнічно чутливих регіонах.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні функціонального та порівняльного аналізу, системних досліджень транскордонного співробітництва й ролі національних меншин. Системний метод дав змогу виокремити особливості транскордонної співпраці з питань діяльності національних меншин.

У статті детально проаналізовано документи, зокрема звіти урядових фондів Угорщини щодо фінансування програм для угорців України, програми в культурній сфері за фінансової підтримки фондів ЄС тощо. Зокрема, у статті досліджено такі документи: Закон про національні меншини (спільноти) України, що конкретизує права нацспільнот у нашій державі й забезпечує гарантії їхньому етнічному та культурному розвитку [3]. Про проекти співпраці з Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин йдеться на сайті МЗС України (2022) [15], у Спільній заяві Співголів змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин [18] тощо.

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз місця та ролі національних меншин у розвитку транскордонної співпраці між

Україною й Угорщиною, визначити основні сфери, напрями, проблеми та перспективи співпраці.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

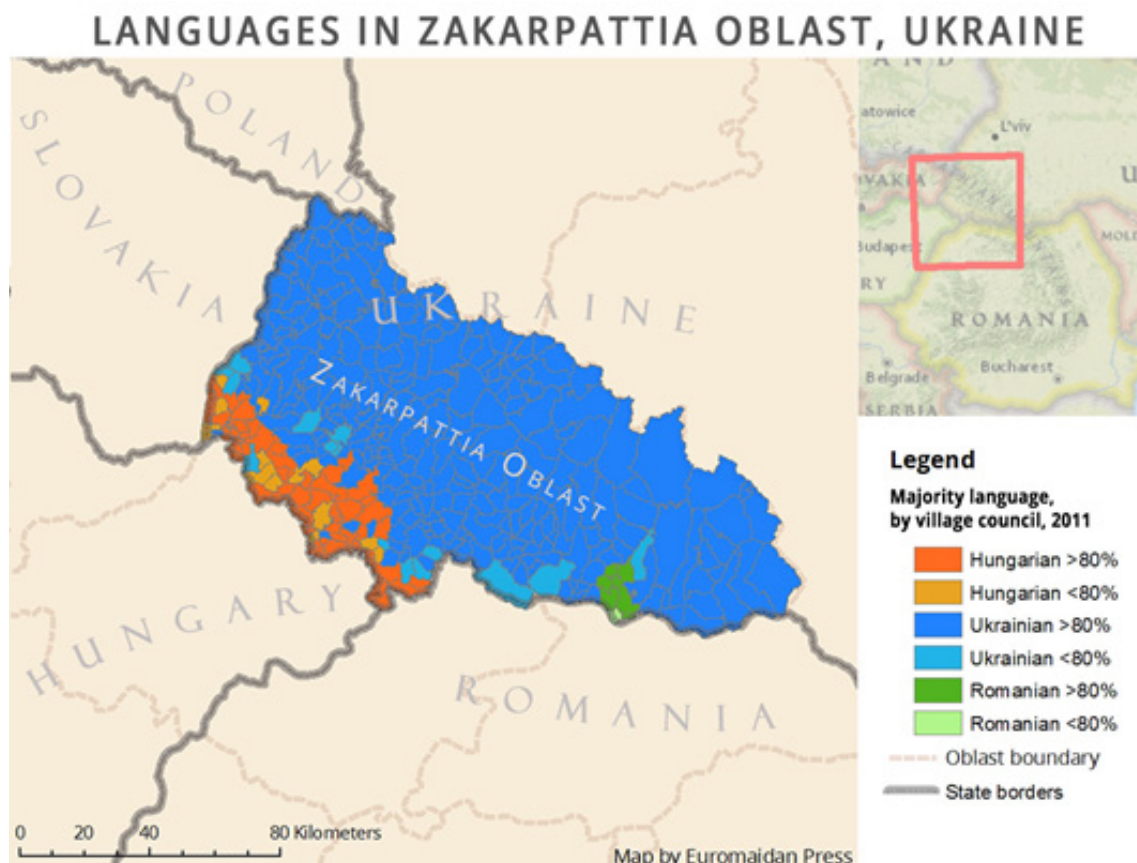
Транскордонне співробітництво між Україною та Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин є важливим елементом відносин між двома країнами. Ця співпраця стала особливо актуальною після отримання Угорщиною статусу члена Європейського Союзу, адже це відкрило нові можливості для спільних проєктів й ініціатив у галузі захисту прав національних меншин. Зокрема, Україна та Угорщина мають спільну кордонну територію й численну угорську меншину на Закарпатті (12 % населення Закарпаття). Угорська меншина, яка проживає на території Закарпаття є в центрі уваги угорсько-українського транскордонного співробітництва.

Згідно з переписом населення в Україні, у 2001 р. українці становили більшість населення країни (77,8 %), угорці ж – 0,3 %, або 150 тисяч осіб. Зокрема, найбільша кількість угорців проживає в Закарпатській області, де вони становлять близько 12 % населення [1].

За даними перепису населення в Угорщині 2011 р., українці – це 0,3 % населення країни, або близько 27 тисяч осіб. Українці переважно проживають у прикордонних регіонах Закарпаття й Східної Словаччини, де вони є традиційною національною меншиною [12].

Угорці в Україні здебільшого мешкають у Закарпатській області, яка межує з Угорщиною. Зокрема, у районах Закарпаття, що межують з Угорщиною, таких як Берегово, Виноградів, Іршава, Мукачево та Ужгород, угорці є значною національною меншиною. Також угорці проживають у деяких інших районах Закарпатської області, наприклад у Хустському районі. Українці в Угорщині, зазвичай, проживають у прикордонних районах Закарпаття й Східної Словаччини. Зокрема, в Угорщині українці проживають у Закарпатській області (райони Чоп, Берегово, Мукачево, Ужгород), а також у районах Східної Словаччини, які межують з Україною (наприклад у районі Хуст у Словаччині).

Після прийняття нового Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» у грудні 2022 р. уряд Угорщини знову висловив своє невдоволення політикою України. Однак, попри тривалий міждержавний конфлікт на рівні центральної влади, на регіональному рівні підтримка угорської меншини в Україні є одним із ключових напрямів діяльності Угорщини [3].

Рис. 1. Місця компактного проживання угорської меншини в Закарпатті [24]

Як позитивний приклад євроінтеграційного, транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України та Угорщини слід назвати розробку комплексної й науково обґрунтованої Концепції спільного розвитку прикордонних регіонів та транскордонного співробітництва України й Угорщини (Закарпатська область та Саболч-Сатмар-Угорщина). Концепція спільного розвитку прикордонних регіонів і транскордонного співробітництва між Україною та Угорщиною ґрунтується на ідеї, що за допомогою спільних зусиль і ресурсів можна підвищити економічний розвиток та покращити соціальні й культурні умови в прикордонних регіонах. На прикладі Закарпатської області та Сабольч-Сатмар-Берегської області Угорщини концепція спільного розвитку передбачає:

1. Розвиток транспортних зв'язків і зручного доступу до місцевих ринків праці, товарів та послуг.
2. Підтримку спільних проєктів із розвитку економіки й інфраструктури, таких як будівництво транспортних засобів, реконструкція наявних доріг та залізниць, розвиток енергетичного сектору.
3. Забезпечення вільного пересування населення й забезпечення безпеки на кордоні.

4. Підтримку культурного та освітнього співробітництва між регіонами.

5. Розвиток спільної ініціативи щодо захисту прав національних меншин, які проживають в обох регіонах.

Цієї мети можна досягти за допомогою спільних ініціатив і проєктів, що передбачають партнерство між українськими й угорськими підприємствами, місцевими органами влади, науковими та дослідницькими установами. Важлива частина концепції – підтримка соціально-економічного розвитку малих і середніх підприємств та розвиток галузей, що мають потенціал для створення нових робочих місць.

Наприклад, у 2022 р. реалізувалася програма надання фінансової допомоги різним групам етнічної угорської меншини в Закарпатській області України. Зокрема, етнічні угорці – учителі, медичний персонал, соціальні працівники, журналісти, актори й інші групи – отримали гранти (загальний бюджет програми підтримки угорців в Україні становив 2,4 мільярда форинтів). Чи не найбільшу підтримку у фінансуванні проєктів угорської меншини в Україні надає угорська державна агенція «Фонд Габора Бетлена» [11].

У цьому контексті потрібно відзначити кілька спільних проєктів й ініціатив. Передусім, співпраця між Україною та Угорщиною зосереджена на розвитку взаємодії між двома країнами на рівні регіонів і місцевих громад. Один із прикладів такої співпраці – ініціатива «Мости співпраці» (Bridge of Cooperation), яка має на меті підтримку співпраці між місцевими громадами Закарпаття та регіонами Угорщини. Цей проєкт уключає організацію різноманітних заходів, як-от культурні фестивалі, спортивні змагання, семінари та тренінги для молоді, що сприяє підвищенню співпраці й взаєморозумінню між громадами [23].

Крім того, Україна та Угорщина активно співпрацюють у рамках різних міжнародних організацій, зокрема Ради Європи. Обидві країни є членами Ради Європи і їх представники регулярно зустрічаються для дискусії й координації спільних ініціатив у галузі захисту прав національних меншин. Наприклад, у 2018 р. підписано Спільну заяву з питань національних меншин між МЗС України та Угорщини, у якій сторони підтвердили свою згоду з дотриманням прав людей національних меншин і зобов'язалися до співпраці в цій сфері [18].

Окрім того, Україна та Угорщина взаємодіють у рамках Європейської хартії регіональних та менших мов, що сприяє захисту прав угорської меншини в Україні. У рамках цієї хартії прийнято спільний проєкт «Мовне

різноманіття на заході України та східному заході Угорщини», метою якого є підтримка розвитку мовних меншин у цих регіонах і збільшення доступу до інформації на рідних мовах [5].

Водночас важливо зазначити, що захист прав національних меншин залишається актуальною проблемою для обох країн. В Україні існують проблеми із забезпеченням прав кримськотатарської меншини, а також ромської й інших меншин. Угорська меншина в Україні також стикається з проблемами щодо забезпечення своїх прав. Отже, транскордонне співробітництво в галузі захисту прав національних меншин є важливим елементом співпраці між Україною та Угорщиною. Важливий крок на шляху до покращення ситуації із захистом прав національних меншин – забезпечення прозорості й відкритості в діалозі між країнами. Серед ключових заходів, які можуть допомогти поліпшити стан речей, можна відзначити збільшення фінансування національних меншин і забезпечення їм доступу до освіти та рівних можливостей у працевлаштуванні. Також важливе виконання ефективної моніторингової діяльності зі сторони міжнародних та національних органів із метою виявлення порушень прав меншин.

Є кілька прикладів зміцнення транскордонної співпраці між Україною й Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин. Один із прикладів – це співпраця між Урядом Угорщини та Верховною Радою України в галузі захисту прав угорців Закарпаття. У 2020 р. під час візиту делегації Верховної Ради України до Угорщини підписано Меморандум про співпрацю між Верховною Радою України та урядом Угорщини з питань захисту прав національних меншин. У рамках цього Меморандуму планується співпраця між Україною й Угорщиною в питаннях розвитку національної культури, мовної політики та підтримки угорської меншини на Закарпатті [2].

Ще один приклад транскордонної співпраці – це створення Українсько-угорської міжурядової комісії з питань національних меншин. У рамках цієї комісії здійснюється моніторинг стану захисту прав меншин в обох країнах й обговорюються питання співпраці в галузі захисту прав національних меншин [12].

Також важливо зазначити, що Угорщина надає допомогу угорській меншині в Україні, зокрема фінансову підтримку угорським громадським організаціям і школам, що забезпечує збереження та розвиток угорської культури й мови в Україні. Отже, приклади транскордонної співпраці між Україною та Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин свідчать про позитивну динаміку відносин між двома країнами в галузі

захисту прав національних меншин. Ці заходи підтверджують готовність України та Угорщини до співпраці й діалогу в цій галузі [15].

Важливо зазначити, що співпраця в галузі захисту прав національних меншин – це складний і тривалий процес, що вимагає від країн великої уваги та зусиль. Транскордонна співпраця може бути ефективним інструментом для розвитку й зміцнення демократії, зокрема в контексті розвитку громадянського суспільства та національної інтеграції [6].

Згаданий вище Комітет із національних меншин України й Уповноважений уряду Угорщини з питань національної та етнічної груп уже реалізували кілька проєктів співпраці в галузі захисту прав національних меншин. Один із таких проєктів – «Взаємна інформаційна підтримка в галузі захисту прав національних меншин», який започатковано у 2019 р. Цей проєкт передбачає обмін інформацією між двома країнами щодо законодавства, правової практики та інших питань, пов'язаних із захистом прав національних меншин. У рамках проєкту проводяться зустрічі експертів, на яких обговорюють проблеми та шляхи їх розв'язання [20].

Ще один проєкт – «Підвищення кваліфікації журналістів з питань національних меншин». Він передбачає проведення тренінгів для журналістів, що працюють щодо питань національних меншин. Метою проєкту – забезпечення якісного та об'єктивного висвітлення питань, пов'язаних із правами національних меншин в мас-медіа. Крім того, у 2021 р. в Ужгороді підписано Угоду між Урядом Угорщини та Урядом України про співпрацю в галузі культури, освіти й науки. Вона передбачає співпрацю між країнами в багатьох галузях, зокрема в галузі захисту прав національних меншин. Описані проєкти та угода свідчать про активність України й Угорщини у сфері захисту прав національних меншин і їх готовність до співпраці та діалогу [16].

Також у Карпатському регіоні України та Угорщини започатковано проєкт «Культурний туризм як засіб зміцнення співпраці в галузі захисту прав національних меншин». Проєкт передбачає розвиток культурного туризму в регіоні та створення спільних туристичних маршрутів, що дасть змогу підвищити обізнаність про культурну спадщину національних меншин і сприяти їх інтеграції в суспільство [13].

Важливою складовою частиною співпраці в галузі захисту прав національних меншин є також співпраця громадських організацій. Наприклад, у рамках співпраці між Україною та Угорщиною підписано Меморандум про співпрацю між Українським центром міжнародного права та міжнародними організаціями з прав людини й Угорським центром міжнародного права [17].

Ця угода передбачає спільні дії з підвищення рівня свідомості про права національних меншин і взаємодії з міжнародними органами з прав людини. Наприклад, у 2021 р. Україна та Угорщина були оголошені переможцями конкурсу міжнародного проекту «Підвищення захисту прав національних меншин у країнах Європейського Союзу». У рамках проекту передбачено проведення низки семінарів і тренінгів для представників влади, громадських організацій та національних меншин. Особливу увагу приділено запобіганню дискримінації національних меншин і підвищенню рівня їх інтеграції в суспільство [19].

Українці в Угорщині не є настільки ж численною національною меншиною, як угорці в Україні, а тому проектів є значно менше. Один із прикладів транскордонних проектів, у яких беруть участь українці в Угорщині, – це проект «Культурні спільноти для розвитку регіонів» [9]. Цей проект спрямований на розвиток місцевих культурних ініціатив і співпраці між Україною та Угорщиною в цій сфері. У рамках проекту відбуваються різноманітні культурні заходи, наприклад фестивалі, концерти та виставки, які мають на меті підвищення свідомості про культурну спадщину й збільшення розвитку культурного туризму в регіоні. Ще один проект, до якого залучено українців в Угорщині, – це «Транскордонна мережа сприяння молодіжному підприємництву в західноукраїнському та західному угорському прикордонному регіонах». Мета проекту – сприяння розвитку молодіжного підприємництва й підтримка молоді в реалізації їхніх ідей і проектів. У рамках проекту проводяться навчальні семінари, тренінги, конференції й інші заходи, які сприяють розвитку підприємницьких навичок та знань [4].

Незважаючи на успіхи транскордонної співпраці у сфері захисту прав національних меншин між Україною й Угорщиною є деякі проблеми, які ще не були розв'язані. Однією з основних проблем є питання національної самоідентифікації. Наприклад, деякі українці в Угорщині не можуть отримати угорське громадянство, якщо вони не згодні відмовитися від своєї української національності. Це порушує їхні права на самовизначення й може призвести до втрати культурної ідентичності. Іншою проблемою є відсутність достатньої кількості білінгвальних шкіл та недостатня підтримка української й угорської мов у школах. Це може призвести до зниження рівня освіти та можливого виключення національних меншин із розвитку країни. Крім того, національні меншини часто стикаються з дискримінацією на ринку праці. Існує практика відмовляти в працевлаштуванні національним меншинам або пропонувати їм нижчу зарплату через їх національну приналежність. Однак, завдяки

транскордонній співпраці, між Україною й Угорщиною вже здійснюються заходи, спрямовані на розв'язання цих проблем. Наприклад, проводяться курси української та угорської мов, створюються білінгвальні школи, підвищується свідомість про національні меншини і їхні права та розробляються спільні проекти з розвитку регіонів [7].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз дослідження засвідчив, що в розвитку угорсько-української транскордонної співпраці ключова роль належить угорській етнічній меншині на Закарпатті, адже економічні, культурні зв'язки найчастіше формуються на основі етнічного принципу.

Транскордонне співробітництво України й Угорщини у сфері захисту прав національних меншин є важливим кроком на шляху до зміцнення взаємодії між державами та покращення стану речей для меншин в обох країнах.

Однак існують певні виклики, які потребують уваги й зусиль із боку обох сторін. Зокрема, потрібно більше уваги приділяти забезпеченню доступу до освіти та рівних можливостей у працевлаштуванні для національних меншин, а також забезпечити ефективну моніторингову діяльність зі сторони міжнародних і національних органів із метою виявлення порушень прав меншин.

Україна та Угорщина повинні продовжувати співпрацювати в галузі захисту прав національних меншин із метою покращення стану речей для меншин в обох країнах. Важливим є дотримання міжнародних норм і стандартів із захисту прав людини та національних меншин, а також принципів відносин між країнами. Лише в такий спосіб можливе досягнення успіху в цій галузі та зміцнення довіри між країнами.

На жаль, політичні проблеми стоять на шляху транскордонної співпраці між Україною й Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин. Одна з головних проблем – це політична напруженість у відносинах між двома країнами через питання національної ідентичності та територіальних претензій. Угорщина вважає, що українські закони про освіту обмежують права угорців на вивчення своєї мови та культури, а також на вищу освіту в угорській мові. Україна заперечує ці звинувачення й стверджує, що законодавство спрямоване на забезпечення якісної освіти для всіх українських громадян, уключаючи національні меншини.

Іншою проблемою є питання громадянства. Угорщина пропонує угорське громадянство угорцям, які проживають за кордоном, уключаючи

українських угорців. Україна вважає це порушенням своїх суверенних прав і суперечить міжнародному праву. Також важливою проблемою є сприйняття й реалізація зобов'язань за міжнародними конвенціями з прав людини. Україна та Угорщина обидві підписали й ратифікували Конвенцію про захист прав національних меншин та Європейську хартію про регіональні мови й мови меншин. Однак іноді їх не дотримуються або інтерпретують по-різному. Поки не будуть вирішені всі питання на вищому політичному рівні, транскордонне співробітництво не матиме значного впливу на загальний стан національних меншин в обох державах.

Що стосується подальших досліджень, то тут можна розглядати можливості створення спільних культурних і мовних проєктів, які сприятимуть підтримці співпраці між Угорщиною та Україною. Також можна досліджувати можливості розвитку міжнародних програм, спрямованих на збільшення мобільності національних меншин, що зможуть відкрити нові можливості для розвитку співпраці між країнами й підтримки їх культурної та мовної спадщини. Крім того, що не менш важливо, у подальшому потрібно дослідити питання правового статусу національних меншин в Україні та Угорщині й вивчати техніки та методи, які можуть бути використані для забезпечення повної рівноправності для всіх національних меншин.

На основі статті можна зробити такі висновки:

1. Національні меншини є важливим фактором взаємодії між Угорщиною та Україною. Обидві країни мають значну кількість національних меншин, що може бути як певним труднощами взаємодії, так і можливістю для спільної роботи.

2. Національні меншини можуть бути мостом для розвитку транскордонної співпраці. Якщо національні меншини з Угорщини й України співпрацюватимуть та діалогуватимуть між собою, то це може позитивно вплинути на відносини між державами.

3. Політика національної меншини в країні-партнері є важливим аспектом транскордонної співпраці. Наприклад, національні меншини в Україні часто стикаються з труднощами в здійсненні своїх прав, що може стати перешкодою для ефективної співпраці з Угорщиною.

4. Культурний обмін та співпраця між національними меншинами можуть підтримувати дружні відносини між Угорщиною й Україною. Якщо національні меншини мають можливість співпрацювати в галузі культури та мистецтва, то це може сприяти взаємному розумінню та зміцненню відносин між країнами.

Отже, національні меншини можуть відігравати важливу роль у зміцненні співпраці між країнами й регіонами. Це можливо через зближення на рівні культури, мови та історії, а також через спільні інтереси й проблеми, із якими стикаються меншини в обох країнах. Тому ефективна співпраця між національними меншинами потребує сприяння з боку держав. Уряди Угорщини та України повинні створити сприятливі умови для співпраці між національними меншинами та підтримувати їхні ініціативи, наприклад за допомогою фінансової підтримки й створення спеціальних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики (2023). URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
2. Договірно-правова база між Україною та Угорщиною (2019). Веб-сайт МЗС України. URL: <https://nyiregyhaza.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrayinoyu-ta-ugorshchinoyu>
3. Закон про національні меншини (спільноти) України конкретизує права нацспільнот у нашій державі й забезпечує гарантії їхньому етнічному та культурному розвитку (2022). Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/racom/231350.html>
4. Захист прав меншин в Україні та Угорщині: порівняльний аналіз. (2019). Інститут соціології НАН України. URL: http://socis.kiev.ua/files/files/monografii/Zahist_prav_menshin_mon.pdf
5. Звіт Європейської комісії з питань демократії через право (2022). Рада Європи. URL: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=02_Home&lang=uk
6. Звіт про реалізацію програми «Допомога загальнодержавним та регіональним ЗМІ України» (2019). Медійна ініціатива за права людини. URL: <https://www.mediainitiative.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Zvit2018-2019.pdf>
7. Звіт про стан захисту прав національних меншин в Україні (2020). Комісія з питань національних меншин та етнічних відносин. URL: https://minorityrights.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Zvit_Komisiya_2020.pdf
8. Кулчар, Т. (2012). *Науковий вісник Ужгородського університету*, 29, с. 123–128. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3195/1/ПРИН-ЦИПИ%2С%20МЕХАНІЗМИ%20ТА%20ФОРМИ%20ТРАНСКОРДОННОГО.pdf>
9. Культура корінних народів та унікальні етнічні культури Приазов'я і Причорномор'я (2023). *Український культурний фонд*. URL: https://ucf.in.ua/m_programs/63c95ab6de873529294ebbea
10. Між Закарпатською облрадою та Загальними Зборами області Саболч-Сатмар-Берег Угорщини підписано Угоду про співпрацю (2021). Закарпатська обласна рада. URL: <https://zakarpat-rada.gov.ua/mizh-zakarpatskoiu-oblradoiu-ta-zahalnymy-zboramy-oblasti-sabolch-satmar-bereh-uhorshchyny-pidpysano-uhodu-pro-spivpratsiu/>
11. Мільярди для Закарпаття: угорський уряд через гранти роками нарощує вплив в Україні (2021). *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-skhemu-milyardy-dlya-zakarpattyu/31349180.html>

12. Політичне співробітництво між Україною та Угорщиною (2022). Вебсайт МЗС України. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/263-istorija-dvostoronnih-vidnosin>
13. Постанова №1415 Кабінету Міністрів України (2009). *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/243237288>
14. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки (2021). Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-rozvitku-transkordonnogo-s140421>
15. Про проекти співпраці з Угорщиною у сфері захисту прав національних меншин розповідає сайт МЗС України (2022). *Вебсайт МЗС України*. URL: <https://mfa.gov.ua/>
16. Рекомендація CM/Rec (2022). 4 Комітету Міністрів державам-членам щодо просування сприятливого середовища для якісної журналістики у цифрову еру. (2022). Національна Рада з питань телебачення та радіомовлення. URL: <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/Rekomendatsiya-shhodo-prosuvannya-spruyatlyvogo-seredovyshha-dlya-yakisnoyi-zhurnalistyky-u-tsyfrovi-eru.pdf>
17. Ситуація з правами угорців в Україні та українців в Угорщині (2021). Центром розвитку міжнародних відносин. URL: <https://cdr.gov.ua/situatsiya-z-pravami-ugortsiv-v-ukrayini-ta-ukrayintsiv-v-ugorshchini>
18. Спільна заява Співголів Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин (2020). *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-zaayava-spivgoliv-zmishanoyi-ukrayinsko-ugorskoji-komisiyi-z-pitan-zabezpechennya-prav-nacionalnih-menshin>
19. Сучасний стан та проблеми розвитку транскордонної співпраці України та Угорщини (2016). *Трансформаційні процеси в економіці*. URL: http://www.transformacii.com/uploads/5/9/9/3/5993193/3_2016_ukr.pdf
20. Ткаченко, Є. (2018). Правовий захист прав етнічних та мовних меншин: навч. посіб. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_5_copu.pdf
21. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку (2021). Національний інститут стратегічних досліджень, 47 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Khymynets_Volodymyr/Transkordonne_spivrobotnytstvo_iaak_instrument_mistsevoho_ta_rehionalnoho_rozvytku.pdf?PHPSESSID=0qakufplcbts8p93cfneckust3
22. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник (2021). Рада Європи. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Posibnik_TKS.pdf
23. BRIDGE: brochure (2021). Publications Office of the European Union. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/abf32809-143e-11ec-b4fe-01aa75ed71a1/language-en>
24. Separatism Transcarpathian style: is Hungary aiming to grab a part of Ukraine? (2017). *Euromaidan Press*. URL: <https://euromaidanpress.com/2017/10/17/separatism-transcarpathian-style-is-hungary-aiming-to-grab-a-part-of-ukraine/>

REFERENCES

1. Derzhavna sluzhbastatystyky (2023). URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
2. Dohovirno-pravovabaza mizh Ukrainoiu ta Uhorshchynoiu (2019). Vebsait MZS Ukrainy. URL: <https://nyiregyhaza.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrayinoyu-ta-ugorshchinoyu> (in Ukrainian).
3. Zakon pro natsionalni menshyny (spilnoty) Ukrainy konkretyzuie prava natsspilnot u nashiiderzhavi y zabezpechuie harantiy i khnomuetnichnomu ta kulturnomu rozvytku (2022). Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/231350.html> (in Ukrainian).
4. Zakhyst pravmenshyn v Ukraini ta Uhorshchyni: porivnialnyi analiz, (2019). Instytutotsiolohii NAN Ukrainy. URL: http://socis.kiev.ua/files/files/monografii/Zahist_prav_menshin_mon.pdf (in Ukrainian).
5. Zvit Yevropeiskoikomisii z pytandemokratiicherezpravo (2022). Rada Yevropy. URL: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=02_Home&lang=uk (in Ukrainian).
6. Zvit pro realizatsiiuprohramy «Dopomohazahalnoderzhavnym ta rehionalnym ZMI Ukrainy» (2019). Medii na initsiatyva za prava liudyny. URL: <https://www.mediainitiative.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Zvit2018-2019.pdf> (in Ukrainian).
7. Zvit pro stan zakhystu prav natsionalnykh hmenshyn v Ukraini (2020). Komisiia z pytan natsionalnykh menshyn ta etnichnykh vidnosyn. URL: https://minorityrights.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Zvit_Komisiya_2020.pdf (in Ukrainian).
8. Kulchar, T. (2012). *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, 29, p. 123–128. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3195/1/PRYN-TsYPY%2C%20ME-KhANIZMY%20TA%20FORMY%20TRANSKORDONNOHO.pdf> (in Ukrainian).
9. Kultura korinnykh narodiv ta unikalni etichni kultury Pryazoviai Prychornomoria (2023). *Ukrainskyi kulturnyi fond*. URL: https://ucf.in.ua/m_programs/63c95a6bde873529294ebbea (in Ukrainian).
10. Mizh Zakarpatskoiu obradoiu ta Zahalnymy Zboramy oblasti Sabolch-Satmar-Bereh Uhorshchyny pidpysano Uhodu pro spivpratsiu (2021). Zakarpatska Oblasna Rada. URL: <https://zakarpatska-rada.gov.ua/mizh-zakarpatskoiu-obradoiu-ta-zahalnymy-zboramy-oblasti-sabolch-satmar-bereh-uhorshchyny-pidpysano-uhodu-pro-spivpratsiu/> (in Ukrainian).
11. Miliardy dlia Zakarpattia: uhorskyi uriad cherez hranty rokamy naroshchuie vplyv v Ukraini (2021). *Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-skhemymilyardy-dlya-zakarpattia/31349180.html> (in Ukrainian).
12. Politychne spivrobotnytstvo mizhUkrainoiu ta Uhorshchynoiu (2022). *Vebsait MZS Ukrainy*. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/263-istorija-dvostoronnih-vidnosin> (in Ukrainian).
13. Postanova №1415 Kabinetu Ministriv Ukrainy (2009). *Uriadovi portal*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/243237288> (in Ukrainian).
14. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy rozvytku transkordonnoho spivrobotnytstva na 2021—2027 roky (2021). Kabinet Ministriv Ukrainy. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnanyi-programi-rozvitku-transkordonnogo-s140421> (in Ukrainian).
15. Pro proektyspivpratsi z Uhorshchynoiu u sferi zakhystu prav natsionalnykh menshyn rozpovidaie sait MZS Ukrainy (2022). *Vebsait MZS Ukrainy*. URL: <https://mfa.gov.ua/> (in Ukrainian).

16. Rekomendatsiia CM/Rec (2022). 4 Komitetu Ministrivderzhavam-chlenam shchdo prosuvannia spryiatlyvoho seredovyshcha dlia yakisnoi zhurnalistyky u tsyfrovu eru. (2022). Natsionalna Rada z pytantelebachennia ta radiomovlennia. URL: <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/Rekomendatsiya-shhodo-prosuvannya-spryiatlyvogo-sere-dovyshha-dlya-yakisnoyi-zhurnalistyky-u-tyfrovu-eru.pdf> (in Ukrainian).

17. Sytuatsiia z pravamy uhortsiv v Ukraini ta ukraintsiv v Uhorshchyni (2021). Tsen-trom rozvytku mizhnarodnykh vidnosyn. URL: <https://cdr.gov.ua/situatsiya-z-pravami-ugortsiv-v-ukrayini-ta-ukrayintsiv-v-ugorshchini> (in Ukrainian).

18. Spilna zaiava Spivholiv Zmishanoi ukrainsko-uhorskoї komisii z pytan zabezpech-ennia prav natsionalnykh menshyn. (2020). Uriadovi portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-zayava-spivgoliv-zmishanoyi-ukrayinsko-ugorskoyi-komisiyi-z-pitan-za-bezpechennya-prav-nacionalnih-menshin> (in Ukrainian).

19. Suchasnystan ta problemy rozvytku transkordonnoi spivpratsi Ukrainy ta Uhorsh-chyny (2016). Transformatsiini protsesy v ekonomitsi. URL: http://www.transformacii.com/uploads/5/9/9/3/5993193/3_2016_ukr.pdf (in Ukrainian).

20. Tkachenko, Ye. (2018). Pravavyizakhystpravetnichnykh ta movnykhmenshyn: navchalnyiposibnyk. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_5_copy.pdf (in Ukrainian).

21. Transkordonne spivrobotnytstvo yak instrument mistsevoho ta rehionalnoho roz-vytku (2021). Natsionalnyi Instytut Stratehichnykh Doslidzhen, 47 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Khymynets_Volodymyr/Transkordonne_spivrobotnytstvo_iak_instrument_mistsevoho_ta_rehionalnoho_rozvytku.pdf?PHPSESSID=0qakufplcbts8p93cfneckust3 (in Ukrainian).

22. Transkordonne spivrobotnytstvo: pravovi osnovy ta uspihni praktyky: posibnyk (2021). Rada Yevropy. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Posi-bnuk_TKS.pdf (in Ukrainian).

23. BRIDGE: brochure (2021). Publications Office of the European Union. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/abf32809-143e-11ec-b4fe-01aa75ed71a1/language-en> (in English).

24. Separatism Transcarpathian style: is Hungary aiming to grab a part of Ukraine? (2017). Euromaidan Press. URL: <https://euromaidanpress.com/2017/10/17/separatism-transcarpathian-style-is-hungary-aiming-to-grab-a-part-of-ukraine/> (in English).

Матеріал надійшов до редакції 17.02.2023 р.